

«Αίτια» και «αφορμές»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΡΙΜΠΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΣ ΞΕΧΩΡΙΣΟΥΜΕ «αίτια» και «αφορμές»: στα αίτια είναι το πρόβλημα της συσσώρευσης του κεφαλαίου. Λίγη συσσώρευση σημαίνει πολλή κατανάλωση, κι όχι αντίστροφα: δεν παράγουμε αρκετά για να στηρίξουμε το σημερινό επίπεδο κατανάλωσης επειδή δεν κάναμε αρκετή συσσώρευση στο παρελθόν. Και το κακό χειροτερεύει: όσο λιγότερη συσσώρευση κάνουμε από δω και πέρα τόσο λιγότερο θα μπορούμε να καταναλώνουμε με κάθε χρόνο που περνάει. Στα αίτια είναι ακόμα το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας: επειδή δεν κάναμε αρκετή συσσώρευση στο παρελθόν δεν μπορούμε να στηρίξουμε ένα δεδομένο επίπεδο αναγκαίων εισαγωγών. Έτσι κι εδώ, όσο λιγότερη συσσώρευση κάνουμε από δω και πέρα τόσο λιγότερο θα μπορούμε να εισάγουμε με κάθε χρόνο που περνάει.

Πάμε τώρα από τα αίτια στις αφορμές: όσο περισσότερη σπατάλη περιέχει η οποιαδήποτε εθνική δαπάνη, δημόσια ή ιδιωτική, επενδυτική ή καταναλωτική, τόσο λιγότερο θιώσιμο είναι και το επίπεδο της κατανάλωσης και το επίπεδο των εισαγωγών. Πάρα πέρα, όσο περισσότερη δανειζόμαστε για τη διάσωση της οποίας σπατάλης τόσο περισσότερο χρειαζόμαστε δανεισμό για τη συντήρησή της. Όλα τα παραπάνω ισχύουν για όλες τις οικονομίες του κόσμου, την Ιταλία και την Πολωνία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα, κλπ. κλπ., εκτός από μία: τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Γιατί; Διότι οι ΗΠΑ είναι η μόνη χώρα που μπορεί να δανειζεται διεθνώς στο δικό της νόμισμα. Και επειδή είναι τούτο δυνατό δεν χρειάζεται καν να δανειζεται: μπορεί να ελκύει ξένους πόρους κάνοντας ακριβώς εκείνο που για όλες τις άλλες χώρες είναι στραβά, δηλαδή συντηρώντας ένα δημοσιονομικό έλλειμμα που είναι η κύρια πηγή τροφοδότησης της οικονομικής ευφορίας και ειδικότερα των κερδών.

Στη δική μας περίπτωση το έλλειμμα στο ισοζύγιο τροφοδοτείται και από το είδος των συναλλαγών μας με το εξωτερικό. Πέρα από το άνοιγμα στο εμπορικό ισοζύγιο (που καταχωρείται στα αίτια) υπάρχει το τρέφανο, διογκούμενο και από τη φύση του ατελώς ορατό έλλειμμα στις άδηλες συναλλαγές. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το σύνολο του ελλείμματος στο ισοζύγιο, που χωρίς τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση θα πλησίαζε τα τρία δισ. δολάρια για το 1985, οφείλεται στην παράνομη και ημιπαράνομη εξαγωγή συναλλαγμάτων: τα αίτια, που δουλεύουν σιγά αλλά σφωρετικά, φτιάχνουν τις αφορμές που ξεσπάνε απότομα. Συμπέρασμα: τα μέτρα ήταν αναγκαία. Από εκεί και πέρα, τριών λογίων μέτρα μπορούν να ξεχωριστούν: εκείνα που λέω ότι θα τα κάνω, θέλω να τα κάνω και μπορώ να τα κάνω, εκείνα που λέω, θέλω, μα δεν μπορώ και κείνα που λέω, δεν θέλω κι είναι χωρίς σημασία αν μπορώ ή

όχι. Τα τελευταία τούτα είναι διακοσμητικά, αλλά χρησιμεύουν στην ιδεολογική ολοκλήρωση του πακέτου.

Τα μέτρα που πάρθηκαν για το ισοζύγιο ανήκουν στην πρώτη κατηγορία και είναι γενικά σωστά. Θα προτιμούσα να είναι σκληρότερα, μαζί με τις προκαταβολές να συνδυάζονταν έκτακτη δασμολογική επιβάρυνση σε μια μεγάλη κατηγορία εμπορευμάτων. Ίσως ένας τέτοιος συνδυασμός θα επέτρεπε τη συνέχιση ή και την επιβράδυνση της διολίσθησης, χωρίς να χρειάζεται η μικρή έστω υποτίμηση. Στο μέτωπο αυτό θα ήθελα να δω γοργή προετοιμασία για την ένταξη της δραχμής στο ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα. Γιατί; Διότι χρειάζεται να σπάσει μια και καλή το κλίμα των κερδοσκοπικών προσδοκιών, που αναπαράγεται και δικαιώνεται όσο δεν είναι εξ αντικειμένου δυνατό να σταθεροποιηθεί η δραχμή και μάλιστα κάποτε να ανατιμηθεί.

Τα μέτρα για την ΑΤΑ επίσης ανήκουν στην πρώτη κατηγορία. Η αναστροφή της ΑΤΑ είναι άριστο μέτρο που θα μπορούσε να είχε θερμοθετηθεί από τότε που ξεκίνησε η ΑΤΑ. Όμως η κατά κλιμάκια διαφοροποίηση της ΑΤΑ δεν πρέπει να κρατήσει για πολύ. Όσο για την αφαίρεση από τη νέα ΑΤΑ του εισαγόμενου πληθωρισμού διαφώνω. Το εργατικό κόστος είναι σε μας μικρότερο ποσοστό του συνολικού κι έτσι το κοινωνικό βάρος πάνω στους μισθωτούς είναι δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με το όφελος για όλους.

Έτσι πάμε στη δεύτερη κατηγορία μέτρων, που πάσχουν από τη δυνατότητα ή και τη βούληση εφαρμογής τους. Η έκτακτη φορολόγηση των ελευθέρων επαγγελματιών κλπ. θα είναι μικρής απόδοσης, και αποφεύγεται γι' άλλη μια φορά η ισότιμη με τους μισθωτούς φορολόγηση των αγροτών. Γι' αυτούς το αφορολόγητο πρέπει να μειωθεί στο 1 εκατομμύριο. Όσο για τους άλλους, που είναι η μάζα της παραοικονομίας και η κύρια πηγή παρασιτικού εισοδήματος, χωρίς αντίκρισμα σε ανταγωνιστική παραγωγή και εξαγωγές, δεν θα μπορέσει ποτέ να υπάρξει περιοριστική εισοδηματική πολιτική αν δεν θεσπιστεί ολοκληρωμένος φόρος πάνω στην ακίνητη περιουσία.

Η τρίτη κατηγορία μέτρων, τα διακοσμητικά, ανήκουν στο συνολικό πακέτο της μόνιμης κυβερνητικής προπαγάνδας: κάτω η εισχροκέρδεια, η απόκρυψη αγαθών, το τούτο ή το κείνο, μεταξύ των οποίων η ημικαταπηθείσα ήδη εκκλησιαστική περιουσία κλπ., παράλληλα με κάποια πυρηνικά κ.ά. γενικότερης εμβέλειας ειδησεοεγκρητικά, που όμως έχουν φθίνουσα εμβέλεια. Όλα αυτά δυστυχώς φαίνονται επίσης αναγκαία στο βαθμό που η κρατική μηχανή δεν είναι σε θέση να συλλάβει και να εφαρμόσει λεπτομερειακές πρακτικές πολιτικές που θα φτάσουν, πέρα κι απ' τις αφορμές, στα αίτια της οικονομικής κρίσης.